

Miks on Mongoolia CO2 heide nii suur?

Jeremy Williams, auhinnatud roheblogi Earthbound Report autor; tõlge koos mõningate täiendustega Aet Annist

Mongoolias on üks maailma suurimaid süsinikdioksiidi heitkoguseid elaniku kohta: 27 tonni aastas. See on kaks korda rohkem kui keskmisel ameeriklasel ja viis korda rohkem kui keskmisel britil. Ometi ei ole me kuulnud, et Mongoolia oleks pööraselt tarbimispidu pidav riik.

Põhjuseks on süsinikdioksiidimahukad tööstusharud väga väikesearvulise elanikkonna kohta. Mongoolia on maailma kõige hõredamalt asustatud riik, mille tohutul territooriumil elab vaid 3,3 miljonit inimest. Mongoolia territooriumile mahuks kolm Saksamaad, kuid kogu Mongoolia elanikkond on umbes sama suur kui Berliini oma. Nagu võite ette kujutada, moonutab see andmeid elaniku kohta päris kõvasti.

Mongoolial kui riigil on aga tohtu keskkonnajalajälg, mille ta võlgneb kolmele olulisele põhjusele. Nendeks on karjapidamine, kivisüsi ja – väga oluline põhjus! – kliimamuutused ise.

Esiteks kariloomad. Rändkarjakasvatus on Mongoolia traditsiooniline eluviis, mis jätkub tänapäevalgi. Hiljutise rahvaloenduse andmetel on riigis üle 70 miljoni karilooma. Hobuseid ja lehma on rohkem kui inimesi ning iga inimese kohta on 10 kitse ja 10 lammast. Sellest tulevad märkimisväärsed heitkogused nii loomadelt endilt metaani näol, aga ka karjamaadest.

Teiseks kivisüsi. Mongoolial on suured kivisüsiavarud; kivisüsi on odav.

Niisiis on see riigi peamine elektrienergia allikas. Kuigi on olemas plaanid hüdro- ja tuuleenergia kasutamiseks, on sel kivisüsi konkureerida raske. Kümmeaastat tagasi andis see 98% elektrist; tänaseks on see langenud – aga ainult 12% ehk 87%-ni. Ent see vähene puhta energia lisandumine on tegelikult vaid näiline: üldine energiakasutus on tõusnud riigi elatustaseme tõustes ja linnastudes ja see energia on saadud esmajärjekorras ikka kivisüsiest.

Ent kõige huvitavam ja olulisem mõjur on kolmas: vaatamata nende kahe sektori suurtele kasvuhoonegaaside heitkogustele on Mongoolia üks suuri süsinikujalajälje panuseid pärit maakasutuse muutusest. See moodustas kümmeaastat tagasi koguni 44% heitkogustest.

Esmajärjekorras tuli see metsade kadumisest: neid ohustas hiiliv kõrbestumine ja puukahjurite arvu suurenemine. Mõlemad on kliimaga seotud – kõrbestumine tuleb pikenenud põuaperioodidest ja kõrbe- või lausa tolmutormidest ja kahjurid lisanduvad samuti kliima nende jaoks soodsamaks muutudes. Mongoolia on seda olukorda püüdnud muuta metsade istutamisega ja nii on metsade kadumise panus üldisesse heitkogusesse vähenenud.

Ent üldist suurt heitkoguste vähenemist siiski näha ei ole, muutunud on vaid heitkoguste allikate osakaalud.

Igal juhul on õigluse teema raamistikus huvitav mõtelda sellele, et keskmine mongoollane ei tarbi kaugeltki liiga palju. Mongoolia on endiselt keskmise sissetulekuga riik ja umbes kolmandik elanikkonnast elab väga vähe tarbides. Ja ometi panustab Mongoolia olulisel määral kliimamuutusesse ning see riik on üks neid, kus on juba näha niinimetatud murdepunktide toimimine: kui loodus kliimamuutuste tagajärjel aset leidvate uute tingimustega kohaneda ei suuda, hakkab see omakorda kliimamuutustesse panustama.

Niisiis, mida saab Mongoolia sellises olukorras teha? Kindlasti on oluline loobuda kivisöe kaevandamisest ja panustada taastuvenergiasse. Ka karjakasvatuses on võimalik otsida lahendusi, mis arvestaks vajadusega CO2 siduda. Ent kliimamuutusest tulenev osa heitkogusest ei ole otseselt Mongoolia lahendada: et sellised riigid nagu Mongoolia ei muutuks lisaheidete allikaks, tegemata selleks otseselt mitte kui midagi, peavad pingutama riigid, mis täna paiskavad õhku heiteid fossiilkütuseid kaevandades ja kasutades ning priiskavalt tarbides.

<https://earthbound.report/2022/10/06/why-does-mongolia-have-such-a-high-carbon-footprint/>

Vt ka: <https://www.montsame.mn/en/read/129895>

<https://www.mdpi.com/2072-4292/15/7/1813>